

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Joukkoliikenne, opaskoira, kohtuullinen mukautus, oikaisuvaatimus

Diaarinumero: 7xx/2019

Antopäivä: xx.xx.2020

Kuulo- ja näkövammaisen A oli nousemassa B Oy:n bussiin opaskoiransa kanssa, kun bussinkuljettaja oli ilmoittanut hänelle, ettei koira pääsisi bussin kyytiin. A kertoi todenneensa kuljettajalle koiran olevan opaskoira ja pyytäneensä kuljettajaa soittamaan esimiehelleen asian selvittämiseksi. Keskusteltuaan esimiehensä kanssa kuljettaja päästi A:n ja koiran bussin kyytiin.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkäsi A:n hakemuksen puheenjohtajan päätöksellä selvästi perusteettomana. Päätöksessä katsottiin, että koska A oli saanut tarvitsemansa bussikuljetuksen, bussiyhtiön ei voitu katsoa syrjineen häntä.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan kohtuullisia mukautuksia arvioitaessa olennaista on, että palvelut tulevat vammaisen ihmisen saataville (HE 19/2014 vp, s. 79). Arvio tehdään siis siitä näkökulmasta, onko vammaisen henkilö saanut tarvitsemansa kohtuullisen mukautuksen, jotta hän voi käyttää palvelua yhdenmukaisesti muiden kanssa. A pääsi bussiin opaskoiransa kanssa ja sai siten haluamansa kuljetuspalvelun. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että A:n hakemuksessaan esittämien seikkojen perusteella ei näin ollen olisi voinut seurata hänen vaatimaansa syrjinnän kieltoa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että A:n hakemusasiasa oli voitu ratkaista puheenjohtajan päätöksellä selvästi perusteettomana, ja hylkäsi oikaisuvaatimuksen.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

A:lla on kuulo- ja näkövamma. Hänen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle xx.xx.2019 lähettämässään hakemuksessa todetaan, että hän oli 2.10. nousemassa B Oy:n bussiin opaskoiransa kanssa kun bussinkuljettaja ilmoitti hänelle, ettei koira pääsisi bussin kyytiin. A kertoo todenneensa kuljettajalle koiran olevan opaskoira ja pyytäneensä kuljettajaa soittamaan esimiehelleen asian selvittämiseksi. Keskusteltuaan esimiehensä kanssa kuljettaja päästi A:n ja koiran bussin kyytiin.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkäsi A:n hakemuksen xx.xx.2019 puheenjohtajan päätöksellä selvästi perusteettomana. Päätöksessä katsottiin, että koska A oli saanut tarvitsemansa bussikuljetuksen, bussiyhtiön ei voitu katsoa syrjineen häntä.

Oikaisuvaatimus

A on pyytänyt yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa oikaisemaan puheenjohtajan päätöksen.

Oikaisuvaatimuksen perusteet

A viittaa oikaisuvaatimuksensa perusteena yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan hänen aiemmin tekemään päätökseen (xx.xx.2018, YVTltk 3xx/2017), joka koski C Oyj:n menettelyä. Kyseisen päätös koski tilannetta, jossa hakijalla olisi ollut business-luokan lentolipun ostaneena oikeus käyttää lentokentällä Premium-turvatarkastuspalvelua, mutta hän ei ollut voinut sitä käyttää, koska turvatarkastuksen työntekijä ei päästänyt hänen avustajansa kyseiseen turvatarkastukseen ilman business-luokan lippua. Hakija ja hänen avustajansa joutuivat siten molemmat menemään economy-luokan turvatarkastukseen. Lautakunta katsoi C Oyj:n evänneen kyseisessä tilanteessa hakijan tarvitseman, yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä tarkoitettua kohtuullisen mukautuksen ja kielsi C Oyj:tä jatkamasta hakijan syrjintää. A katsoo, että opaskoiran ottaminen mukaan bussiin on rinnastettavissa edellä selostettuun tilanteeseen lentokentällä.

A toteaa, että käsillä olevassa asiassa tulisi huomioida se, että opaskoirasta oli ilmoitettu bussiyhtiölle etukäteen ja että opaskoiran saa bussiyhtiön internet-sivujen mukaan ottaa mukaan yhtiön busseihin. Hänen mielestään bussinkuljettajan olisi tullut opaskoiran nähtyään tai siitä etukäteen tiedon saatuaan olla oma-aloitteisesti yhteydessä esimieheensä asian selvittämiseksi. Hän katsoo, ettei kohtuullisten mukautusten arvioimisessa ole keskeistä antaa liikaa merkitystä sille, onko vammaisen henkilön tarvitsema mukautus lopulta järjestynyt vai ei.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta hylkää oikaisuvaatimuksen.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on arvioitavana, onko oikaisuvaatimuksen kohteena olevaa puheenjohtajan päätöstä perusteltua muuttaa tai kumota vai onko oikaisuvaatimus hylättävä.

Oikaisuvaatimuksen kohteena olevassa hakemusasiassa oli kyse siitä, oliko hakijalta evätty yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä tarkoitettu kohtuullinen mukautus bussikuljetuksessa, kun hakijan opaskoiraa ei ollut päästetty hakijan kanssa bussiin kuin vasta hänen vaadittua bussinkuljettajan soittamaan esimiehelleen ja tämän ohjeistettua bussinkuljettajaa päästämään koiran bussiin.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annetun lain (1327/2014) 11 §:n 2 momentin mukaan lautakunnan puheenjohtaja voi päättää asian tutkimatta jättämisestä ja hylätä selvästi perusteettoman vaatimuksen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annetun lain 13 §:n 2 momentin mukaan asian lautakunnassa vireille panneella on oikeus vaatia lautakunnalta oikaisua puheenjohtajan edellä tarkoitettuun päätökseen. Oikaisuvaatimusmenettelystä säädetään hallintolaissa.

Hallintolain (434/2003) 49 §:n 1 momentin mukaan otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen viranomaisen voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen tai hylätä oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuspäätöksessä on annettava perusteltu ratkaisu oikaisuvaatimuksessa esitettyihin vaatimuksiin.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 4 §:n 4 momentin mukaan tavaroiden tai palvelujen tarjoajalla tarkoitetaan mainitussa laissa sitä, joka ammattimaisesti tarjoaa tavaroita tai palveluja yleisesti saataville.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla. Pykälän 2 momentin mukaan mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan toimenpide on ”tarvittava” esimerkiksi silloin, kun jokin palvelu ei ole vammaisen ihmisen saatavilla muihin henkilöihin verrattuna vastaavalla tavalla ilman mukautusta. Mukautus voi tällaisessa tilanteessa olla esimerkiksi luiskan asettaminen tilapäisesti portaisiin pyörätuolia varten tai näkövammaisen auttamista konkreettisessa tilanteessa. Mukautusten tarvittavuus ilmenee yleensä käytännössä siten, että vammaisen ihmisen tai esimerkiksi hänen avustajansa pyytää mukautusta, jos hän katsoo sellaista tarvittavan. Olennaista on, että palvelut tulevat mukautuksilla vammaisten ihmisten saataville. (HE 19/2014 vp, s. 79)

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöistä (HE 19/2014 vp., s. 93) käy ilmi, että pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riitä syrjintäolettan syntymiseen. Täyttää näyttöä syrjinnästä tai vastatoimista ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti oletttama syrjinnän tai vastatoimien kiellon vastaisesta menettelystä. Lisäksi esitöissä todetaan, että oletttama syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi vireillepanijan, myös vastapuolen esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuun selvitykseen. Jos asiaa käsiteltäessä on esitetty riittävästi sellaista selvitystä, jonka perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, on vastapuolen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu. Vastapuolen on siten oletuksen kumoamiseksi esimerkiksi selvitettävä, että erilainen

kohtelu on perustunut laissa tarkoitetulla tavalla hyväksyttävään perusteeseen taikka että vireillepanijan esittämä vertailuaineisto ei tosiasiallisesti koske vertailukelpoisia tilanteita.

Asian arviointi

Saadusta selvityksestä ilmenee, että A on näkövammaisen ja että hän käyttää liikkumisensa apuna opaskoiraa. Hän on ostanut lipun bussiin ja ilmoittanut bussiyhtiölle etukäteen matkustavansa kyseisellä matkalla opaskoiransa kanssa. Bussinkuljettaja on ensin kieltäytynyt ottamasta koiraa kyytiin, mutta päästänyt sen lopulta kyytiin esimiehensä ohjeistuksesta A:n vaadittua kuljettajaa soittamaan tälle.

Oikaisuvaatimuksen kohteena olevassa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan puheenjohtajan päätöksessä katsottiin, että koska A oli lopulta saanut tarvitsemansa kuljetuspalvelun, hakemus oli hylättävä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta annetun lain 11 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla selvästi perusteettomana. A katsoo, että kuljettaja syrji häntä kuljetuspalvelun järjestämisessä, koska hänen opaskoiransa bussin kyytiin pääseminen edellytti sitä, että A vaati kuljettajaa selvittämään esimieheltään, oliko opaskoira päästettävä kyytiin. Hänen mielestään asiassa ei tule antaa ”liikaa merkitystä” sille, että kuljettaja lopulta päästi hänen opaskoiransa bussiin ja että hän siten sai tarvitsemansa kuljetuspalvelun, johon hän oli ostanut lipun. Asiassa tulee oikaisuvaatimuksen johdosta arvioitavaksi, onko lautakunnan puheenjohtajan päätöstä perusteltua muuttaa tai onko se kumottava vai onko oikaisuvaatimus hylättävä.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan kohtuullisia mukautuksia arvioitaessa olennaista on, että palvelut tulevat vammaisen ihmisen saataville (HE 19/2014 vp, s. 79). Arvio tehdään siis siitä näkökulmasta, onko vammaisen henkilö saanut tarvitsemansa kohtuullisen mukautuksen, jotta hän voi käyttää palvelua yhdenmukaisesti muiden kanssa. A pääsi bussiin opaskoiransa kanssa ja sai siten haluamansa kuljetuspalvelun. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että A:n hakemuksessaan esittämien seikkojen perusteella ei näin ollen olisi voinut seurata hänen vaatimaansa syrjinnän kieltoa.

A:n oikaisuvaatimuksensa täydennyksessä viittaamassa, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan aiemmin käsittelemässä asiassa (YVTltk 3xx/2017) tilanne oli toinen. Kyseisessä asiassa hakija ei ollut pystynyt lainkaan käyttämään Premium-turvatakatustapalvelua, koska hänen avustajaltaan evättiin sen käyttö. Tilanteet eivät näissä kahdessa asiassa ole siten olleet tältä osin keskenään vertailukelpoisia.

Edellä todetun perusteella yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että A:n hakemusasia on voitu ratkaista puheenjohtajan päätöksellä selvästi perusteettomana, ja hylkää oikaisuvaatimuksen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Laki yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta (1327/2014) 11 § 2 momentti ja 13 § 2 momentti

Hallintolaki (434/2003) 49 g § 1 momentti

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 4 § 4 momentti, 8 §, 15 § 1 ja 2 momentit sekä 28 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuosoitus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Outi Anttila (puheenjohtaja), Merja Heikkonen, Satu Honkala, Husein Mohammed, Niina Mäntylä. Asian esittelijä Hanna Kiiskinen.